

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Articulus II. Quæ usuræ, & quo jure sint prohibitæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

ARTICULUS II.

Quæ usura, & quo jure sint prohibite?

mutui, non autem ut meram gratiam. Idem est, si mutuans à mutuuario taliter exigat, ut ipsi, vel alteri officium, vel beneficium conferat, remutuet, ex sua officina emat, in suo molendino molat, domum justâ mercede conducat, vel si mutuarium obliget ad exequendam obligationem antidoralem, seu obligationem ex gratitudine. Dixi præcisè tanquam debitum ex mutuo; nam ut lucrum ultra sortem ex mutuo quæsitum, propriè, ac in sensu Theologico sit *usurarium*, requiritur, quòd in pactum deducatur, ut pro mutuo dato solvatur aliquid ultra sortem, *seclusis titulis excusantibus excessum sortis*, de quibus dicemus infra. Unde lucrum ex mutuo, *vi mutui, & lucrum ex mutuo seclusis aliis titulis, manente solo titulo mutui, si excedat sortem*, verè, ac propriè usura est, de qua hic agitur.

Communis tenet usuras *compensatorias* 1013 nullo jure prohibitas esse, de quo dicemus infra. *Punitorias* autem, seu *morosas*, juris forma non patitur, nisi sint moderatæ, ac proportionatæ dilationi solutionis culpabili; quod verum est, licet quantitas pœnæ conventionem partium taxata sit, ut constat ex L. 15. C. de usuris, ibi: *cum allegas uxorem tuam ea conditione mille aureorum numero quantitatem sumpsisse, ut si intra certum diem debito satis non fecisset, cum pœna quadruplici redderet, quod accepit, Juris forma non patitur, legem contractus hujus ultra pœnam legitimarum usurarum posse procedere*. Manet ergo solas usuras lucratorias esse prohibitas.

§. 1.

Quo jure usura lucratoria sit prohibita?

Hanc usuram esse prohibitam jure positivo Ecclesiastico, constat ex Clement. unic. de Usuris, ibi: *si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuram, non esse peccatum, decernimus, eum velut hæreticum puniendum, locorum nihilominus Ordinariis, & hæretica pravitatis inquisitoribus districtius injungentes, ut contra eos, quos de errore hujusmodi diffamatos invenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi procedere non omittant*.

Quæstio potissima est, an prohibita sit solo jure positivo Ecclesiastico? id, quod tribuitur Abulensi, Armacano, & Anchirano apud Haunoldum tom. 3. de jure, & justitia. tr. 9. n. 367. Concors tamen Theologorum sententia est, *usuras lucratorias* esse prohibitas non solum Jure Canonico, sed etiam divino, & naturali; sic Cardenas in Crisi Theol. de proposit. ab Innocent. XI. damnatis, dissertat. 25. c. 2. volens, dictam prohibitionem esse de fide; quamvis alii sentiant apud Haunold. cit. *propositionem*, quæ docet, usuram lucrativam esse solum Juris Ecclesiastici, esse *temerariam, periculosam, erroneam, vel errori proximam*, quorum terminorum expositionem dedimus superius. In cit. tamen Clement. §. *pernaciter*, dicitur: *pernaciter asserentem, exercere usuras, non esse peccatum, hæreticum esse*, juxta summationem Joann. Andrea; quamvis textus solum dicat: *decernimus velut hæreticum puniendum*.

1011 Quoad secundam partem tituli ex dictis n. 1008. constat, usuram aliam esse *mentalem*, aliam *realem*. Alia præterea est *aperta*, seu *expressa*, & *formalis*, & datur, quando expressè paciscimur aliquid dandum ultra sortem, *titulo solius mutui*; alia *tacita*, seu *virtualis*, quæ etiam *palliatâ* dicitur, quando continetur in virtute alterius contractus, cujus nomine tale lucrum tegitur, & quasi palliatur; hujus exemplum dari solet, quando res venditur carius, *ob dilatatam*; vilius, ob *anticipatam solutionem*, eo præcisè titulo, quòd citius, aut tardius.

1012 Coeterum Jurisperiti triplex genus usurarum distinguunt, *lucratorium, punitorium*, seu *morosum*, & *compensatorium*, seu *restauratorium*. Usuram *lucratoriam* vocant, quæ lucrum ultra sortem quærit ex mutuo, præcisè vi mutui, ut expositum est; quatenus nimirum præcisè intuitu mutationis, ut habet rationem beneficii, auctarium ultra sortem exigitur. Quando autem intervenit pactum de pœna aliqua solvenda, si mutuarius fuerit in mora reddendi mutuum tempore præfixo, erit usura *morosa*, seu *punitoria*: si verò addatur mutuo pactum de solvendo ultra sortem aliquo in compensationem lucri cessantis, vel damni emergentis, vocatur usura *compensatoria*, seu *restauratoria*. Plures usurarum divisiones, qui vollet, videre poterit apud Pereyram in Elucid. à n. 902.

Tom. V.

Ec

Essè

1016 Effc prohibitam jure etiam divino, constat ex cit. Clementina, ubi postquam dicitur: *Officiales communitatum, facientes, dictantes, vel scribentes statuta super usuris solvendis, non repetendis, vel non restituendis, vel judicantes secundum illa, vel non delentes illa (si possunt) intra tres menses de libris communitatum, vel illa servantes, excommunicatos esse*, expressè subjungitur: *talita statuta esse contra jura divina pariter, & humana*. Constat etiam ex c. *super eo*, 4. h. t. ibi: respondemus, quòd, cum usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri, non videmus; ubi subjungit Alexander III. id à fortiori dicendum, cum scriptura sacra prohibeat pro alterius vita, posse mentiri. Hinc Psalm. 14. *qui pecuniam suam non dedit ad usuram, dicitur habitaturus in tabernaculo DEI, & requieturus in monte sancto ejus*. Unde etiam Luca 9. habetur: *mutuum date, nihil inde sperantes*. Accedit, quòd si in mendacio dari non possit dispensatio, à fortiori nec dari possit in usuris, ut expressè loquitur Alexander III. in cit. c. 14. usus autem mendacii est indispensabilis jure naturæ; ergo etiam usurarum usus à fortiori, consequenter jure naturali, & divino prohibitus.

1017 Et ratio est; quia jure naturæ iniquum est, ut ex contractu oneroso plus exigatur pro dato, quam datum valeat, hoc præcisè titulo, *quia datur*, sed in hoc consistit usura merè lucrativa, cum scilicet pacto inito exigitur lucrum ex mutuo præcisè *vi mutui*; ergo usura merè lucrativa iniqua, consequenter jure naturali prohibita est. Unde omnino negandum venit, dationem pecuniæ, v. g. centum, factam alteri, *secluso alio titulo, quam quòd alteri detur*, plus valere, quam præcisè centum. Rationem hujus dat Esparza l. 8. q. 46 a. 5. quia res usû consumptibiles non habent majorem utilitatem, si possideantur brevi, quam si possideantur diu, si secludas utilitatem, quam præstat possessio eo tempore, quo tibi eorum usus est opportunus, & hic & nunc commodus; ergo si tibi ultra fortem solvatur ea utilitas, quâ te privas alteri mutuando, non est ullus titulus aliquid ultra fortem exigendi, nisi præcisè *titulus mutui*, in commutatione autem plus exigere, quam res valent, ex natura rei iniquum est; ergo. Ex quo

colliges, utilitatem pecuniæ, quâ talis, non esse nisi pro unico actu, quo distrahitur, reliquo tempore, quo servatur otiosa, nullam habere utilitatem pretio æstimabilem, adeoque ex diversitate temporis, quo quis possidet, & alter non possidet, si supponamus, nullum cessare lucrum, nullum emergere damnum, nec periculum imminere mutuanti, non præstare ullum titulum exigendi aliquid ultra fortem.

Dices 1. in rebus, quæ usû non consumuntur, usus alteri concessus, est pretio æstimabilis, licet alter concedens retineat dominium, & ipse usus non fuerit; quia is, cui conceditur usus rei, ex hoc habet commoditatem; ergo pari modo poterit aliquid in mutuo exigere ultra fortem pro speciali commoditate, quam à me accipit mutuarius ex pecunia, & ejus usû. Confirmatur: res, ac ejus usus plus valet, quam sola res; ergo qui dat centum, ac ejus pecuniæ usum, plus ex justitia potest exigere, quam tantum centum.

2. C. ant. N. conseq. ad prob. anteced. 1018 dist. ideo in priori ipse etiam usus rei usû non consumptibilis (etiam ut distinctus à re) est pretio æstimabilis, quia is, cui conceditur talis usus rei, habet commoditatem ex tali usû, *re adhuc manente alienâ C. re propriâ ipsius utentis*. N. ant. in consequenti autem usus rei mutuo datæ est usus rei utentis propriæ. Ad confirmat. 2. antecedens verum esse, si usus maneat usus rei alienæ; pro usu autem rei meæ, injustè alius exigat pretium. Qui autem dat mutuum rem, constituit hanc sub meo dominio, unde tali casu utor *re meâ, non alienâ*, quando utor pecuniâ mutuata: ergo, qui eam mihi mutuo dedit, non potest plus, quam datum sit, à me justè exigere propter usum pecuniæ. Hinc universaliter notandum, *aliud esse*, cum quæritur, an liceat pacisci aliquid ultra fortem manendo *intra terminos mutationis*; aliud egrediendo *terminos mutationis, & accedendo ad contractum, quo se quis obligat, ad lucrum cessans, vel damnum emergens*. Manendo in puro statu mutationis (quod scilicet attendatur pecunia præsens in ordine ad commodum, quo se privat mutuans, quod habere posset ex ea præsentem, vel periculum, quod subit in recuperanda pecunia) pecunia præsens nihili utilitatis explicat, pretio æstimabilis, sive sit apud mutuante[m], sive apud mutua-

mutuatarium, siue sit numerata, siue numeranda, secus est, si attendatur illud commodum, periculum, aut quid simile; sed sic non statim intra terminos præcisæ seu puræ mutuacionis.

1020 Dices 2. si verum est, quod mutuatio pecuniæ non sit pretio æstimabilis ultra solutionem fortis, poterit quis absque usura mutuare centum cum obligatione post annum solvendi centum, & alia centum remutuandi, stando intra terminos præcisæ mutuacionis: quia recipiens centum, quæ mutuo dedit, & alia centum mutuo accipiens, nihil acciperet ultra sortem. Nam hæc remutuatio (stando intra terminos præcisæ mutuacionis) non habet aliquid utilitatis pretio æstimabilis, quo remutuans se privat, ut ponit casus. R. et si ex hoc præcisè, quod pecunia sit otiosa apud mutuantes, vel mutuatarium, non fiat pretiosior, si stemus intra terminos puræ mutuacionis; quia tamen obligatio remutuandi (consequenter curandi, ut habeat, quod reciprocè mutuet, & suam pecuniam exponat periculo, salvam, vel sine damno, recipiendi, quod naturâ videtur inesse mutuo) pretio æstimabilis est, rectè sequitur mutuantes cum tali obligatione ultra solutionem fortis, jam ultra sortem aliquid recipere, si superaddat obligationem remutuacionis. Quare nego sequelam.

1021 Dices 3. Quando celebratur contractus mutui, si inæqualitas inter id, quod datur, & à mutuante recipitur sic, ut mutuans plus det, quàm à mutuatario recipiat; ergo ultra sortem licitè potest aliquid exigere, quo fiat æqualitas. Ant. prob. Mutuans, de præsentì dat centum; mutuatarium de præsentì solum dat obligationem solvendi centum de futuro, talis autem obligatio minoris est, quàm centum de præsentì: ergo. R. N. ant. stando in terminis præcisæ mutuacionis. Ad prob. datâ majori; N. min. stando in terminis puræ mutuacionis, ut constat ex dictis.

§. 2.

An sit usura aliquid in mutuo pacisci, ultra sortem, titulo damni emergentis?

1022 Non est dubium, multum interesse mutuantis, si cum mutuo conjungitur damnum, vel lucri cessantis, vel etiam damni emergentis. Hoc enim titulo fors, seu datum, evadit æstimabilius, Tom. V.

quam sit eo secluso. Unde pretium, quo æstimatur ejusmodi damnum, interesse vocari solet. Not. autem, quod nomine damni etiam utilitas amissa veniat, per L. cum Prætor, ff. de V. S. Coeterum lucrum cessans, & damnum emergens inter se differunt; illud enim consistit in non acquirendo, istud in jactura jam acquisitorum. Frequenter enim contingere potest, quod quis carere debeat incremento lucri, quod obtinere potuisset, si pecuniam suam retinuisset; vel expensas cogatur facere in sorte recuperanda per lites &c. quo casu jactura illius incrementi est lucrum cessans, & expensæ causatæ, damnum emergens, quo posito:

Quæstio est, an citra vitium usurae, 1023 deduci possit in pactum illud ipsum interesse, seu pretium damni emergentis, quod mutuans subire cogitur mutuando, esto sit ultra sortem, præcisè acceptam? R. affirmativè; ita S. Thomas. 2. 2. q. 78. a. 1. ad 2. & communis. Ratio est; nam onus obligationis ad carendum pecuniâ suâ cum tali damno, est pretio æstimabile; ergo se obligans ad illud sustinendum sub conditione, si mutuatarium ultra sortem promittat solvere interesse, seu pretium, quod valet ejusmodi damnum, non quarit hoc lucrum ex titulo mutui præcisè, sed titulo damni; ergo non est pactum usurarium. Not. tamen, posse considerari aliquod discrimen inter mutuantes suâ sponte, & inter mutuantes ex alterius requisitione; cum enim mutuanti damnum aliquod evenire possit, antequam terminus solutionis veniat, dubitari potest, an exigere ultra sortem, ac interesse ordinarium, quod mutuo inest, si tunc patitur gravius damnum emergens, ejus compensationem justè à mutuatario exigat? Respondet probabilis Cardinalis de Lugo D. 25. de Justit. S. 6. n. 74. & cum eo Haunold. tom. 3. de Jure & Just. tr. 9. n. 391. si hoc ipsum non est deductum in pactum, negativè. Nam tali casu mutuans sibi adscribere debet, quod de illo expressè non caverit. Nam, cessante morâ saltem injustâ, non est locus interesse. Ex hoc sequitur, idem dicendum in casu, quo mutuans ex eo pateretur damnum, quod in tempore non fiat solutio fortis, sine culpa mutuatarium Theologica. Sic Haunold. cit. Nam damno alteri secuto ex actione mea, non injusta Theologicè (nisi aliud sit deductum in

Ec 2

pa

paſtum,) non teneor præſtare compenſationem; quia tali caſu nec obligat res alteri accepta, nec iniuſta acceptio, quæ ſunt radices iuris alieni ad æqualitatem realem reducendi, ſi lætum ſit.

§. 3.

An ſit uſura, paſſiſci aliquid in mutuo ultra fortem, titulo lucri ceſſantis?

1024 **R** Ef. ſi pretium, ſeu valor lucri ceſſantis, mutuanti naſcentis ex mutuo, deducatur in paſtum (licet ſit ultra fortem) ſic paſſiſci non fore uſuram. Ita Cardin. de Lugo cit. n. 953. & communis. Nam in tali caſu, lucrum ultra fortem in mutuo, non provenit *vi mutui præciſe*, ſed *vi oneris*, pretio æſtimabilis, cui in commodum mutuatarii ſe ſubiicit mutuans.

1025 Not. autem. 1. ut *aliquid exigere ultra fortem* titulo damni emergentis, vel lucri ceſſantis, ſine uſura, atque adeo licite fiat, requiri, quòd mutuum ſit *cauſa illius damni*, vel *jaçtura lucri*, hoc eſt, quòd ideo ceſſet lucrum, quia pecuniam, quæ illud feciſſet, mutuo dedit. Sic Leſſius l. 2. c. 20. d. 11. aliàs deficeret titulus, ob quem tale lucrum juſtè peti poſſit à mutuatario. Not. 2. requiri, ut non exigatur, vel accipiatur plus, ratione lucri ceſſantis, quàm ſpectatis omnibus circumſtantis, arbitrio prudentum, illud valeat, & æſtimetur; aliàs exceſſus jam eſſet *vi mutui*, vel ſaltem cum iniuſtitia, *vi jaçtura*, quæ non eſt. Not. 3. requiri principaliter ad juſtitiam lucri ceſſantis, ut intereſſe lucri ceſſantis non anticipatò, ſeu ſtatim ſolvatur; ſed in termino, quo ſolvendum eſt ipſum mutuum, ſeu fors accepta. Si enim mutuo dans 1000. aureos, ex his, titulo lucri ceſſantis, ſibi reſervet 100. & ſolum 900. det mutuatario, nullum lucrum ipſi ceſſaret, & tamen, titulo lucri ceſſantis, 100. ex mille exigeret; aliud eſt, ſi rem non frugiferam, valentem tamen 100. mutuatarius daret; ſic enim adhuc maneret lucrum ceſſans. Azor. p. 3. l. 5. c. 5. q. 3. in fin.

1026 Not. 4. Lucrum ceſſans, non minus, quàm damnum emergens, venire nomine *damni*. Nam reverà, etiam teſte gloſſa in L. *Non amplius*; ff. de Legat. 1. *damnum patitur, qui perdit lucrum*, & in L. 13. ff. *Ratam rem haberi*, æquè ac illud, vocatur *intereſſe*; ibi: *ſi commiſſa eſt ſtipulatio, in tantum competit, in quantum meà interſuit*, id eſt, quantum mihi abeſt, quantumque

lucrari potui: apertius L. *unica*, C. de ſent. quæ pro eo, quòd intereſt, proferuntur, ibi: *& hoc non ſolum in damno*, ſed etiam *in lucro* noſtra amplectitur conſtitutio, quia ex eo Veteres id, quòd intereſt, ſtatuerunt. Not. 5. *pecuniam*, propter occaſionem negotiandi, & lucrandi, plus valere, quàm *ſecundum ſe præciſe*; unde ſi mutuans propterea aliquid ultra fortem accipit, non exigit illum exceſſum fortis (ſtando intra terminos præciſe mutationis) adeoque non committit uſuram paſſiſcendo ſolutionem ejus ultra fortem.

Not. 6. Licet in L. 21. §. 3. ff. de 1027 action. empt. dicatur, *non venire in compenſationem lucrum extrinſecum*. Emptori ceſſans ex eo, quòd venditor *iraditionem rei emptæ non fecerit, ſed tantum lucrum intrinſecum*; non æquè idem inferri in mutuo, & aliis contractibus. Nam in his debetur etiam lucrum extrinſecum. Quòd enim ibi dicitur, eſt ſpeciale in materia contractus *emprionis, & venditionis*, ubi emptor & venditor pari jure gaudet, quin emptor teneatur venditori ad lucrum ceſſans ex mora non ſoluti pretii, adeoque viciffim.

Not. 7. Fundamentum, ex quo, citra labem uſuræ, licet paſſiſci aliquid ultra fortem titulo lucri ceſſantis, deſumi ab eo, quòd cuius competat jus, ſervandi ſe indemnem, adeoque poſſit juſtè paſſiſci compenſationem, ut in ſe ſuſcipiat onus, & obligationem tolerandi eventum indemnitati noxium, ſi à mutuo cauſetur: at jaçtura lucri ceſſantis propter mutuum, eſt eventus indemnitati mutuans noxius; cum illi reverà faciat damnum ex n. 1026. ergo.

Not. 8. Non obſtare pacto ſolvendi 1028 lucrum ceſſans ex mutuo, licet mutuans habeat aliam pecuniam, quæ negotiari poſſet, & lucrum illud facere, quam relinquit otioſam ex cauſa juſta v. g. *ut eà uti poſſit in caſibus non præviſis*. Sic enim in re lucrum illud adhuc ipſi ceſſat *vi mutui*. Ita Haunold. cit. tom. 3. tr. 9. n. 400. id, quòd apud eundem procedere vult Cardin. Lugo, eſto aliam pecuniam relinquat otioſam etiam ſine tali cauſa. Lucrum enim, quòd facere poterat cum pecunia mutuo data, adhuc ceſſat *vi mutui*, licet lucrum, quòd reſpondet pecuniæ, quam relinquit otioſam, non cauſetur à mutuo, ſed ejus negligentia, quòd eà uti noluerit.

Not. 9. Dubitari, an ſi quis de indu- 1029 ſtria

aria servet pecuniam (cum qua aliàs negotiando lucrum fecisset) eo animo, ut datâ occasione, illam dare mutuo possit, cum mutuum facit, possit nihilominus pacisci, ut sibi solvatur interesse lucri cessantis? Videtur enim, quòd non; quia quando talis pecunia mutuo datur, jam cessavit lucrum antecedenter ex omiâ negotiatione; ergo illius lucri cessantis causa non est mutuum; at lucrum cessans, sed non ex mutuo, mutuans non exigit licitè à mutuario: ergo. *re.* lucrum cessans ante factam in re mutuacionem pecuniæ, non causari à mutuo, secundum quod hæc mutuatio est illo posterior; bene tamen, secundum quod mutuum antecedit ipsam lucri cessacionem. Quando autem quis omiâ negotiatione (unde cesset lucrum) servat pecuniam, ut opportunè illam dare mutuo possit, mutuatio est finis, & cessatio lucri ex prætermissa negotiatione est medium; finis autem in genere causæ finalis, & intentione, in sui cognitione antecedit medium; ergo adhuc etiam lucrum illud, quod cessavit de præterito, causari potest finaliter à mutuo, licet realiter posteriore.

1030 Confirmari potest exemplo, quod affert cit. Cardinalis de Lugo. Nam ubi habentur montes pietatis, licitè aliquid ultra sortem exigitur in mutuo pro expensis in Ministros; & tamen hæc expensæ fiunt, antequam datur mutuum. Quòd licitè in dicto casu aliquid exigitur, constat ex eo, quòd id fiat approbante summo Pontifice; quòd autem ex hoc ad priorem casum rectè arguatur, ex eo constat; quia sicut illæ expensæ exiguntur ultra sortem in gratiam pauperum, qui mutuum petuntur sunt, sic in gratiam aliorum pariter postulatorum mutuum, sit omiâ negotiationis. Id tamen universum tenendum est, ut quod ultra sortem titulo lucri cessantis in pactum deducitur, non excedat spem lucri, ex negotiatione faciendi, si non daretur mutuum, definiendum non cupiditate, sed arbitrio prudentum.

S. 4.

An in mutuo, titulo lucri cessantis, sed incerti, liceat pacisci de certo, ultra sortem?

1031 Videtur negandum. 1. propter constitutionem Pii V. qui anno 1571.

prohibuit taxationem certi pro incerto; 2. propter S. Thomam, qui q. 13. de malo, à 4. ad 14. videtur negare, quòd liceat in mutuo ultra sortem aliquid pacisci titulo lucri cessantis, etiamsi mora causa esset. Affirmativa tamen, quam sequitur Covarruv. l. 3. Variar. c. 4. n. 5. Navarrus in summa c. 17. n. 361. & complures alii, videtur probabilior. Nam lucrum, quod quis faceret negotiando cum sua pecunia, est pretio æstimabile; & licet incertitudo de quantitate lucri faciendi, minuat ejus æstimationem, non tamen tollit omnem, suppositâ prudenti spe cum incertitudine quanti; ergo prudenter taxatur quantum ejus, & ultra sortem in pactum deducitur, cum sic non fiat vi mutui præcisè, sed vi damni; pretio æstimabilis, cui mutuans se subjicit mutuando.

Ad constitutionem Pii V. respondent alii 1032 qui apud Haunoldum tom. 3. tr. 9. n. 398. non esse usu recepram, extra ditiones Pontificias; alii, eam loqui solum de cambiis, ubi periculum usura frequentius est, adeoque cum pœnalis sit, extendi non oportere. Cœterum dici potest, illam procedere solum in casu, quo certum taxaretur pro incerto generaliter, non consideratis circumstantiis, ex quibus spes lucri faciendi crescit, aut decrescit. Ad S. Thomam *re.* cum loqui de lucro cessante, quando illud erat in potentia planè remota, & multis modis impedibili, ac nullatenus destinata ad negotiationem; Secus, si erat in potentia propinqua, ut contingit apud eos, qui norunt, & solent labore suo, & operâ, pecuniam facere frugiferam. Aliud est, si sola carentia pecuniæ, pertempus contentum in mutuo, pretio taxaretur, & ultra sortem deduceretur in pactum mutuacioni adjectum, sine respectu ad lucrum cessaturum, vel damnum aliud, aut periculum recipiendæ sortis, aliumve talem titulum. Tunc enim omnino illicitum foret; nam sic esset præcisè vi mutui; cum ei intrinseca, & essentialis sit ea carentia.

S. 5.

An sit usura illicita, ratione periculi, cui mutuum exponitur, pacisci aliquid ultra sortem?

Periculum hoc tenere se potest vel ex parte rei mutuatae, vel ex parte mutuatae. Ecce 3

tuatarii; *ex parte rei*, ut si per mare, vel vias periculosas transportanda sit; *ex parte mutuatarii*, ut si hic sit morosus, vel periculosus, aut fraudulentus debitor, & inde fiat, debere quæri debitum viis molestis, per lites, processus, &c.

1034 Resp. Posito contractu mutui, licitè adjici pactum aliquid solvendi ultra fortem, ratione periculi tenentis se ex parte rei mutuatæ, si verè subsit, aut prudenter timeatur; & mutuans in se suscipiat; hoc enim mutuanti onerosum, & mutuatario commodum est. Unde illud ultra fortem non exigitur, vi mutui, sed vi alterius pacti, quo mutuans se obligat mutuatario, ad illud sibi onerosum, & ipsi commodum, ultra fortem. Sic Lugo D. 25. S. 6. n. 76. Azor p. 3. l. 5. c. 6. q. 1. & hoc pactum vocatur *affecurationis*. Posito autem contractu mutui, licitè adjicitur pactum, aliquid solvendi ultra fortem, ratione periculi tenentis se ex parte mutuatarii. Nam obligare se ad subeundum hoc periculum, est quid pretio æstimabile, independentè à forte; ergo pretium æquivalens alio titulo, & non vi mutui præcisè exigitur; ergo non est usurarium. Ita Lessi. l. 2. c. 20. dub. 13.

1035 Nec obstat, quod in c. *Naviganti*, h. t. dicitur: *naviganti, vel eunti ad mundinas, certam mutuans pecunie quantitatem, pro eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra fortem, Usurarius est censendus*. Nam omittis aliorum hujus capituli interpretationibus respondet Layman l. 13. tr. 4. c. 15. n. 12. & cum eo Barbosa in cit. c. n. 2. debere intelligi de casu, quo simpliciter mutuatur, & non expressè celebratur *pactum affecurationis*, eo, quod tali casu periculum præsumatur potius pallium usuræ, & quidam solus prætextus palliandi usuram. Alii dicunt, omnino in tali casu usuram committi, si detur mutuum sub conditione, quod mutuatarius obliget se ad solvendum pretium affecurationis; cum illud sit novum onus mutuatario, pretio æstimabile, inhibitum in contractu mutui. Sic Lessius cit. n. 116. Pirhing hic n. 48. sed hoc periculum nec ex parte fortis, nec ex parte mutuatarii est necessariò inhibitum in natura mutui, ut sic.

1036 Si quæras, an sit usura illicita, pacisci penam à mutuatario solvendam, si statuto tempore non solvat fortem? R. triplicem esse penam, 1. *Legalem*, quæ lege, vel

statuto imponitur; 2. *Judicalem*, quæ imponitur per Judicem; 3. *Conventionalem*, quæ statuitur mutuo partium consensu, & conventionem; & de hac quæstio procedit, respondereturque, *negative*: quia tunc lucrum poenale, quod solvitur ultra fortem, non vi mutui, sed vi culpæ, seu culpabilis moræ, à mutuatario admittæ, exigitur. Sic Azor p. 3. l. 5. c. 6. q. 5. Lessius cit. c. 20. dub. 15. Not. tamen, non licere hoc poenale pactum in fraudem usurarum; nimirum *uendo titulo pœna*, ad palliandum lucrum usurarium, quod mutuando intenditur; Sic Lessius cit. n. 111. Deinde, requiri, ut intercedat vera culpabilis mora mutuatarii, & poena non excedat culpam, ac mora sit notabilis &c. Coeterùm etsi poena legalis, & judicialis solvenda sit, non nisi post sententiam Judicis; secus tamen est de conventionali, utpote statuta consensu partium; sic Lessius n. 136. saltem altero solutionem exigente; cum moribus hominum non satis consentaneum sit, ut poena solvatur ante executionem. Sic Azor q. 5.

§. 6.

An sit pactum usurarium, restituendi rem mutuam in eadem mensura, & bonitate, licet postea pretium ejus decreverit?

R Esp. 1. non esse usurarium pacisci, 107 ut, si dem tres v. g. scaphas tritici, totidem in eadem bonitate solvantur post annum, si tempore mutationis æquè incertum sit, quòd interim rei pretium crescet, vel decrescet. Nec etiam, ut pro tribus v. g. scaphis frumenti, mihi præfixo termino ejusdem bonitatis frumentum reddatur secundùm præsentem valorem, stante illà incertitudine; sic de utroque casu Lugo tom. 2. de Just. D. 27. S. 7. n. 112. & alii communiter; quia in dato casu, par est utriusque conditio, & quoad periculum, & quoad lucrum cessans; & lucrum non vi mutui, sed per accidens ex casu fortuito pretii crescentis, vel decrescents sequitur. Si autem mutuans aliàs rem suam servasset ad tempus, quo rei pretium crevit, licitè aliquid exigitur ultra fortem, ratione lucri cessantis, ut dictum est in præced. Et ideo etiam licitè deducitur in pactum solutio illius sub conditione, si res interim in valore cresceret, in hoc casu; sic Lugo n. 133.

1038 R. 2. Mutuatem licite pacisci de solvendis præfixo tempore duabus, si prævidit, probabiliter unam scapham tempore solutionis valituram tantum unum imperialem, quando, dum ipse mutuavit unam duntaxat scapham, hæc valebat tres florenos. Ita Lessius cit. c. 20. d. 17. n. 146. quia tunc *non formaliter, sed tantum materialiter* recipit plus. Hanc resolutionem habere locum in casu, quo mutuans aliàs illud venditurus erat, non est dubium; quia sic intervenit lucrum illi cessans, ex vi mutui. Illam autem extendit Pirhing n. 55. etiam ad casum, quo illud mutuans vel consumpturus erat, vel servaturus ad tempus pretij decrefcentis; quia etiam tali casu non reciperet plus formaliter, quam dederit, *nimirum non plus quoad valorem, seu estimationem.*

1039 R. 3. Illicitam usuram esse, dato mutuo debitorem obligare, ut prius non solvat mutuum, quam ejus valor crescat; quia sic auctum pretium ultra valorem rei, quam, cum daretur, habuit, non alio titulo, quam mutui reciperet. Sic Lugo cit. n. 116. Unde si triticum valet tantum unum florentum, eo tempore, quo mutuatur, usurarium est pactum, ut in eadem mensura, & bonitate solvatur tantundem, si vel moraliter, vel probabiliter certum sit, illud tempore solutionis, plus quam modo valiturum; quia sic deberet *plus formaliter* reddi, quam mutuo datum sit. Lugo cit. S. 7. à n. 119.

1040 R. 4. Si in contractu mutui non fuit prævisum, quòd rei pretium augebitur, vel minuetur, nec super hoc eventu aliquid in pactum deductum sit, præsumi, quod intentio contrahentium fuerit, ut juxta conditionem, & naturam mutui, res mutuata reddatur in eadem specie & bonitate, sive pretium creverit, sive decreverit. Sic Lugo cit. n. 123. quia nisi aliter expressum sit, in dubio præsumitur, eos contraxisse naturam mutui. Si autem quæras, quid tenendum sit in casu, quo mutuans prævidit, rei valorem augendum, vel minuendum, nec super hoc aliquid deductum est in pactum? R. quòd præsumantur contraxisse eam intentionem, ut si prævisum est, quòd res crescat, vel decrefcat, reddatur eadem non secundum mensuram & bonitatem, sed eadem secundum valorem; quia sic solum salvatur, quòd dans mutuum non recipiat *plus formaliter* ultra

fortem; nec mutuatarius solvat *minus formaliter*, infra fortem.

S. 7.

An excuset ab usura; quòd pecunia præfens detur pro futura?

R Esp. cum, qui à mutuatario aliquid exigit ultra fortem *hoc præcisè titulo*, quòd det pecuniam *præfentem* pro futura, committere usuram; Sic Cardenas supr. cit. differt. 25. in propositiones prohibitas ab Innocentio XI. à n. 1. ubi ait, hanc propositionem (*cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præfentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra fortem exigere à mutuatario, & eo titulo excusari ab usura*) formalissimis terminis esse traditam à Caramuele, sed jam damnatam ab Innocentio XI. propositione 41. quia sic lucrum ultra fortem exigeret *vi mutui præcisè*, non vi lucri cessantis, damni emergentis, aut periculi. Si enim uno ex his titulo exigeret, non exigeretur præcisè ob id, quòd pecunia præfens melior sit futura, quia hoc falsum est, præcisè illis titulis, ex dict. n. 1017.

Neque dicas cum Caramuele l. 2. 1042 Theol. moral. D. 14. n. 362. apud Tambur. in Decal. l. 8. c. 8. tr. 3. S. 7. dari alium, eumque distinctum titulum ab illis, exigendi eo casu lucrum ultra fortem. Nam sicut est aliqua recreatio in videndis rebus pretiosis, in videnda comœdia; & raris bestiis, ac ob id licite datur, & accipitur pecunia; sic erit recreatio in possidendis pecuniis, quâ recreatione se spoliat mutuans, & subit molestiam eam carenti; ob eam igitur molestiam credit, posse aliquid ultra fortem exigi. Verum hæc doctrina passim rejicitur, ut videri potest apud Dicastill. & Tambur. cit. quia sicut illa recreatio in mero aspectu pecuniæ, sic molestia ex ejus carentia, est tantum avarorum, & gaudium, ac molestia imprudens, & frivolâ.

Ex hoc colliges 1. pactum, aliquid ultra fortem dandi, & accipiendi, propter carentiam pecuniæ, seu pro eo, quòd quis suscipiat obligationem, pecuniam mutuo datam, non reperendi ante terminum, esse usurarium. Sic Less. l. 2. c. 20. d. 14. n. 127. quia talis obligatio est essentialis, & intrinseca mutuo, quod debet esse gratuitum, hoc est, salvâ justitia solum exigit tantum

tum reddi, quantum datum est; alijs excederetur æqualitas dati, & accepti. Colleges. 2. usurarium esse pactum mutuo adjectum, quo mutuarius obligetur vi mutui, ut vicissim mutuet sibi mutuanti, quia sic vi mutui ultra sortem mutuarius subiret gravamen pretio æstimabile. Sic Lugo tom. 2. D. 25. S. 5. n. 50.

§. 8.

An sit usura, fructus pignoris non computare in sortem?

1044 **S**ermo est de fructibus, qui excedunt sortem, expensas, & lucrum, quod ultra sortem exigere licet; quo posito. R. fructus pignorum in sortem principalem non computare, sed sibi reservare, præter casus exceptos, usuram esse illicitam, ex c. 1. de usuris, ibi: si quis alicujus possessionem datâ pecuniâ sub hac specie (vel conditione) in pignus acceperit, si sortem suam (deductis expensis) de fructibus jam percepit, absolute possessionem restituat debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto possessio liberè ad dominum revertatur. Quod si post hujusmodi constitutum in Clero quispiam extiterit, qui *desistendis usurarum lucris insistat* (nimirum ultra sortem suam, expensas, & lucrum justè debitum, aliquid de fructu pignoris retinendo) *Ecclesiastici officii periculum patiatur*. Idem dicitur c. quoniam 2. & conquestus, 8. h. t. ibi: *mandamus, quatenus, si terram ipsam titulo pignoris detinetis, & de fructibus ejus sortem recipitis, prædictam terram, Clerico memorato reddatis, nisi terra ipsa de feudo sit vestri Monasterii.*

Not. autem per fructus intelligi, quod *superest deductis expensis*, ut cum communi docet Barbosa de Appellativis, appellat. 103. n. 22. & cum dicimus fructus domino pignoris restituendos, intelligimus de his, qui servari possunt usque ad tempus, dum restituendum est pignus; secus enim pignoratarius eos vendere potest, & pretium redde-
dere domino.

1045 Dixi: *præter casus exceptos*; primus est, si Clericus à Laico acceperit in pignus possessionem Ecclesiæ, quæ tali Clerico data fuit in beneficium; quia sic fructus ultra sortem percipit ex suo, non alieno. Constat ex cit. c. 1. h. t. ibi: *nisi forte Ecclesia beneficium fuerit*, quod redimendum ei hoc modo de manu laici erat. Secundus: si pignus sit de terra, vel feudo monasterii,

cui in servitutum datum est, ut habetur in cit. c. *Conquestus*, de quo num. præced. Ratio est eadem. Tertius est de genero, qui non tenetur fructus pignoris recepti loco *dotis non soluta* in sortem computare; quia dote non solutâ, censetur pars dotis ad sustinenda onera matrimonii, c. *Salubriter*, h. t. Sic Castropalaus, n. 7. Sed hoc limita ad solum tempus durantis matrimonii. Ita ille p. 20. Quartus est, si vassallus feudum proprietario tradat in pignus debiti, remissa pensione annuâ, ut colligitur ex c. 1. de feudo, & c. *conquestus*, de usuris: quod Castropalaus p. 22. extendit etiam ad pignus emphyteuticum; non autem, usufructuarium, vel usufructuarium.

ARTICULUS. III.

De usura in emptione & venditione.

Si sterna in definitione usuræ, quæ dicitur *lucrum quasi ex mutuo*, in emptione, & venditione non videtur habere locum, ut colligitur ex c. 10. h. t. ubi tales dicuntur *quasi Usurarii*, & c. *In civitate* 6. h. t. ubi, postquam refertur hic casus: *in civitate tua dicitis, sæpe contingere, quod, cum quidam piper, seu cinnamomum, seu alias merces comparant; quæ tunc ultra quinque libras non valent, promittant se libris, à quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto tempore soluturos*; respondet Pontifex; *licet contractus hujusmodi ex tali forma non possit censeri, venire nomine usurarum*: quia tamen etiam in hoc contractu, sæpe sine justa causa, lucrum injustum quaeritur, ex sola dilatione temporis, ex pecunia præsentis pro futura: ideo etiam ejusmodi lucrum *usura nomine* comprehenditur, & dicitur *usura interpretative*, seu *virtualiter*, ut notant Doctores apud Pirhing, h. t. n. 59. his præmissis:

Quæres 1. An sit usurarium, rem pluris vendere, quàm valeat, eò, quod differatur solutio pretii? R. seclusis alijs ritibus, solam pretii dilationem, non excusare ab usura; quia venditor in hoc casu plus *formaliter* acciperet, ac exigeret, quàm det; ita colligitur ex c. *in civitate*, de quo n. præced. ubi, postquam dicitur, hujusmodi contractum non posse censeri *nomine usurarum*, intellige formalium, statim subjungitur: *nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, nisi dubium sit, merces illas plus, minusve in solutionis tempore valituras. Et ideo civis tui saluti sua bene*